

รสในวรรณคดีไทย

รสแห่งกาพย์กลอนไทยมี ๔ รส ดังนี้

๑. เสาวรจนีย์ (บทชมโฉม) คือการเล่าชมความงามของตัวละครในเรื่อง อาจเป็นตัวละครที่เป็นมนุษย์ อมนุษย์ หรือสัตว์ ซึ่งการชมนี้ อาจจะเป็นการชมความเก่งกล้าของกษัตริย์ ความงามของปราสาทราชวังหรือ ความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง เช่น บทชมโฉมนางมัทนา โดยท้าวชัยเสนรำพันไว้ ในวรรณคดีเรื่อง มัทนะพาธา ว่า

เสียงเจ้าสิเพราะกว่า	ดูริยางคะดัดใน
ฟากฟ้าสุราลัย	สุรศัพทะเรีงรมย์
ยามเดินบ่เขินขัด	กลະนัจจะน่าชม
กรายกรก็เร้ารม	ยะประหนึ่งระบำสรวย
ยามนั่งก็นั่งเรียบ	และระเบียบบ่เขินขวย
แขนอ่อนฤเปรียบด้วย	ธนุก่งกระซบไว้
พิศโฉมและฟังเสียง	ละก็เพียงจะขาดใจ

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว: มัทนะพาธา)

๒. นารีปราโมทย์ (บทเกี้ยว โอ้อวม) คือการกล่าวแสดงความรัก ทั้งการเกี้ยวพาราสีกัน

ในระยะแรกๆ หรือการพรรณนาบทโอ้อวมปฏิโลมก่อนจะถึงบทสังวาสนั้นด้วย เช่น

ถึงม้วยดินสิ้นฟ้ามหาสมุทร	ไม่สิ้นสุดความรักสมครสมาน
แม้นเกิดในใต้ฟ้าสุธาธาร	ขอพบพานพิศวาสไม่คลาดคลา
แม้นเนื้อเย็นเป็นห้วงมหรณพ	พี่ขอพบศรีสวัสดิ์เป็นมัจฉา
แม้นเป็นบัวตัวพี่เป็นภุมรา	เซยผกาโกสมปทุมทอง
เจ้าเป็นถ้ำอำไพขอให้พี่	เป็นราชสีห์สมสู่เป็นคูสอง
จะติดตามทราวมสงวนนวลละออง	เป็นคู่ครองพิศวาสทุกชาติไป

(สุนทรภู่ : พระอภัยมณี)

๓. พิโรธวาที (บทตัดพ้อ) คือการกล่าวข้อความแสดงอารมณ์ไม่พอใจ ตั้งแต่เรื่องเล็กน้อยไปจนถึงเรื่องใหญ่ ตั้งแต่ ไม่พอใจ โกรธ ตัดพ้อ ประชดประชัน กระทบกระเทียบเปรียบเปรย เสียดสี และคำวาทอย่างรุนแรง เช่น

ครั้งนี้เสียรักก็ได้อู้	ถึงเสียรู้ก็ได้เขาวนที่เฉาจน
เป็นชายหมิ่นชายต้องอายคน	จำจนจำจากอาลัยลาน

(เจ้าพระยาพระคลัง(หน))

บทตัดพ้อที่แสดงทั้งอารมณ์รักและแค้นของ อังคาร กัลยาณพงศ์ จากบทกวี “เสียเจ้า”

จะเจ็บจำไปถึงปรโลก	ฤรายโศกกรู้ร้างจางหาย
จะเกิดก็ฟ้ามาตรมตาย	อย่าหมายว่าจะให้หัวใจ

(อังคาร กัลยาณพงศ์)

๔. สัลลาปังคพิไสย (บทโศก) คือการกล่าวข้อความแสดงอารมณ์โศกเศร้า อาลัยรัก เช่น
สุนทรภู่คร่ำครวญถึงรัชกาลที่ 2 ซึ่งสวรรคต แล้วเป็นเหตุให้สุนทรภู่ต้องตกกระกำลำบาก เพราะไม่เป็นที่
โปรดปรานของรัชกาลที่ 3 ต้องระเห็จเตร็ดเตร่ไปอาศัยในที่ต่างๆ ขณะล่องเรือผ่านพระราชวัง สุนทรภู่ ซึ่ง
รำลึกความหลังก็คร่ำครวญอาลัยถึงอดีตที่เคยรุ่งเรือง

เคยหมอบใกล้ใต้กลิ่นสุคนธ์ตลบ ละอองอบรสรื่นชื่นนาสา
สิ้นแผ่นดินสิ้นรสสุคนธา วาสนาเราก็สิ้นเหมือนกลิ่นสุคนธ์

(สุนทรภู่ : จากนิราศภูเขาทอง)
